

הטיפול בכלי רכב נטושים

כללי

1. רכב שננטש בעיר מהווה מפגע מכמה סיבות: בטחוניות, בטיחותיות, אסטטיות ואורבניות (תפיסת מקום חנייה).
2. רכב נטוש אפשר שיהיה:
 - א. "גרוטת רכב", דהיינו, רכב שיצא מכלל שימוש מחמת שהתיישן, פורק, או נקבע כרכב באבדן גמור, וכן שלד של רכב או חלקים ממנו.
 - ב. רכב בעל ערך שהושאר ברשות הרבים במקום אחד במשך תקופה העולה על 60 יום וניתן לזהות את בעל הרכב (נושא לוחית רישוי).
 - ג. רכב בעל ערך שהושאר ברשות הרבים במקום אחד במשך תקופה העולה על 60 יום, ולא ניתן לזהות את בעל הרכב (אינו נושא לוחית רישוי).
3. עפ"י חוק עזר לתל אביב - יפו (שמירת הסדר והנקיון) התש"ם - 1980 (להלן: "חוק העזר"), ועפ"י חוק שמירת הנקיון, התשמ"ד - 1984 (להלן: "החוק"), רשאית הרשות המקומית לפנות את הרכב הנטוש, כפוף לתנאים הקבועים בחוק.
4. הביקורת בדקה את הליך הטיפול ברכב הנטוש, החל מקבלת דיווח על רכב נטוש ועד שחרורו ע"י בעליו או השמדתו ע"י העירייה ומכירת הגרוטה.
5. לצורך הבדיקה נפגשה הביקורת עם:
 - א. סמנכ"ל לתפעול;
 - ב. אגף הפיקוח: סגן מנהל אגף הפיקוח לתפעול; עוזרתו; מנהל משמרת - מרחב מרכז;
 - ג. אגף התברואה: עוזרת מנהל האגף; רכז ציוד מכני ומבצעים; מהנח"ש;
 - ד. מנהל יחידת הרכב העירוני;
 - ה. כמו כן התקבלה חו"ד של סגן בכיר ליוהמ"ש;
6. איסוף המימצאים לדוח נעשה במהלך החודשים אוגוסט - ספטמבר 2008.

ממצאים

הבסיס החוקי/נהלים

7. חוק שמירת הנקיון קובע, לגבי גרוטאות רכב, בין השאר(סעיף 8):
- א. "הושלכה גרוטת רכב רואים את בעליה כאילו הוא השליכה, זולת אם הוכיח שלא הוא עשה כן."
 - ב. רשות מקומית תקבע ותפרסם ברבים הודעה על מקומם של אתרים לפינוי גרוטאות רכב.
 - ג. רשות מקומית רשאית לסלק גרוטאות רכב שהושלכו ברשות הרבים.
 - ד. לא תסלק הרשות גרוטת רכב אלא לאחר שדרשה מבעליה או מהמחזיק בה לפנותה תוך תקופה שקבעה בדרישה, ואם לא עשה כן, ולאחר שהודעה בדבר כוונתה לסלק את הגרוטה הודבקה עליה במקום הנראה לעין, 48 שעות לפחות לפני ביצוע הסילוק.
 - ה. לא ניתן לזהות את בעליה של הגרוטה, רשאית הרשות המקומית לסלקה אם היא נמצאת במקום לפחות חודש ימים, ואם סביר להניח שבעליה התייאש ממנה מחמת מיעוט שוויה.
 - ו. סולקה גרוטת הרכב ע"י הרשות, היא זכאית לתבוע את הוצאותיה ממי שנמסרה לו הדרישה לפינוי.
8. לגבי השארת רכב בעל ערך ברשות הרבים ובמקום אחד במשך תקופה העולה על 60 יום, קובע החוק (סעיף 8א):
- א. הרשות מוסמכת להורות על גרירתו של הרכב מהמקום.
 - ב. קודם לגרירה, על הרשות לדרוש מבעל הרכב לפנותו תוך תקופה שתקבע בדרישה, ולהודיע לו כי אם לא יעשה זאת, בכוונתה לגרור את הרכב ולהעמידו במקום שיפורט בהודעה.
 - ג. ההודעה תודבק על הרכב, ותשלח בדואר רשום לבעל הרשום של הרכב, אם ניתן לזהותו, לפחות 14 ימים לפני הגרירה.
9. מכירת רכב נטוש שנגרר או החזרתו לבעליו (סעיף 8ב):
- ד. נגרר הרכב ובעליו לא בא לקבלו תוך חדשיים מהיום בו נמסרה לו ההודעה, רשאית הרשות למכור את הרכב.
 - ה. ביקש בעל הרכב לקבל את רכבו, הרשות זכאית לדרוש החזר הוצאותיה בגין גרירת הרכב ואחזקתו, ותשלום כל קנס בגין עבירה הכרוכה בשימוש באותו רכב. אם הרכב נמכר, תעמוד תמורת מכירתו לרשות בעל הרכב, בניכוי הסכומים בהם הוא חוייב.

10. רשות מוסמכת רשאית, לשם עידוד סילוק גרוטאות רכב ורכב שאינו בשימוש, לשלם לבעל רכב אשר יביא את רכבו לאתר לסילוק גרוטאות, סכום שיקבע על ידה (סעיף 8ג').
11. רכב שהובא או נגרר, כאמור בסעיפים 8 עד 8ג' לחוק, יראו אותו כגרוטה לענין חוק זה ולענין פקודת התעבורה, והוא יהיה לקנינה של הרשות המוסמכת (סעיף 8ד'). לשאלת הביקורת, השיבה סגן בכיר ליועמ"ש כי "המשמעות היא שהעירייה "רוכשת" את הבעלות – עפ"י חוק שמירת הנקיון (ולא בעסקה בין מוכר מרצון לקונה מרצון), אולם עליה לרשום את הרכישה, ובהמשך – כל פעולה שתעשה ברכב, במשרד התחבורה לפי הוראות הפקודה."
12. בתאריך 15/05/90 פורסם נוהל "טיפול ברכב בעל ערך שהושאר ברשות הרבים" (נוהל מס 503). הנוהל התבסס על חוק שמירת הנקיון, התשמ"ד – 1984. העבודה בפועל לא תאמה את הנוהל.
13. במועד הביקורת, אוגוסט 2008, הוכנה, ביוזמתו של הסמנכ"ל לתפעול, טיוטה חדשה של נוהל "טיפול ברכב נטוש שהושאר ברשות הרבים".

ריכוז נתונים

14. חלק הארי של קריאות/פניות בנושא רכב נטוש מגיעות למוקד העירוני ונרשמות במערך הממוחשב של המוקד. הקריאה מועברת אוטומטית לאחד מחמשת המרחבים של אגף הפיקוח, שכתובת הקריאה נמצאת בתחומו, ולמטה האגף. מקצת הקריאות מקורן מהפקחים בשטח, או פניות ישירות לאגף הפיקוח. אלה האחרונות אינן נרשמות במערכת מוקד, אלא מצטרפות לרישום הכללי הידני במרחב.
15. להלן נתונים על קריאות שנרשמו במערכת המוקד העירוני לשנים 2006, 2007 ועד סוף חודש יוני 2008:

סה"כ	רכב נטוש ללא מספר (סמל 422)	רכב נטוש עם מספר (סמל 423)	גרוטאות רכב (סמל 303)	קריאות מוקד שנה
1639	235	1031	373	2006
2045	261	1413	371	2007
1098	179	815	104	2008 (מחצית I)

16. להלן נתוני אגף הפיקוח על גרוטאות וכלי רכב בעלי ערך שנגררו ו/או הושמדו בהוראת האגף:

שנה	גרוטאות רכב שהושמדו	כלי רכב בעלי ערך שנגררו	כלי רכב בעלי ערך שהושמדו
2006	158	278	187
2007	104	254	125
2008 (מחצית I)	37	103	81

הפערים במספרים מוסברים בכך שישנן מספר קריאות/דיווחים לאותו כלי רכב, וכן פעולה שנעשתה ע"י בעל הרכב או אחרים שבגינה פונה הרכב ממקומו.

תאור התהליך

17. היחידות העירוניות, העיקריות, הלוקחות חלק בתהליך הטיפול ברכב נטוש הן:

- א. אגף הפיקוח (מטה וחמישה מרחבים).
- ב. אגף התברואה (עוזרת למנהל האגף, היחידה למבצעים וציוד מכני).
- ג. יחידת הרכב.

טיפול בכלי רכב חסר ערך/גרוטה

18. ככלל, אין פירסום של העירייה על מקום או דרך לפינוי גרוטאות רכב כנדרש בחוק. ההתבססות כולה היא על קריאות אזרחים למוקד העירוני.

19. פקח מקבל דיווח על המצאות כלי רכב חסר ערך/גרוטה באמצעות דף פעילות יומי או באמצעות מכשיר הקשר. לאחר זיהוי כלי הרכב, מצמיד הפקח לרכב טופס "הודעה/דרישה". בהודעה נדרש בעל הרכב לסלקו תוך שלושה ימים אחרת העירייה תבצע את הפינוי. באותו מעמד מצלם הפקח את הרכב. נזכיר כי סעיף 8ג' לחוק קובע כי "לא ניתן לזהות את בעלה של גרוטת הרכב, רשאית הרשות המוסמכת לסלקה אם היא נמצאת באותו מקום לפחות חודש ימים...": (ההדגשה לא במקור).

בתגובה לטיטת הממצאים, מתאריך 12/11/08, מסר מנהל אגף הפיקוח כי: "סמנכ"ל העירייה לתפעול פועל לשיוני הנוהל, כיום פועלים באגף הפיקוח בהתאם לקביעת השירות המשפטי ורכב חסר ערך ממופל עפ"י נוהל של מתן דרישה לפינוי תוך 30 יום."

20. פרטי הרכב נרשמים בספרי עזר ידניים (כתובת הרכב, סוג הרכב, תאריך הדרישה). אם לאחר שלושה ימים מוצא הפקח שהרכב לא סולק, הוא ממלא "דוח לסילוק וגרירה של רכב נטוש שאינו ראוי לשימוש ואין עליו מספר רישוי". הטופס ומסמכים נלווים (העתק ההודעה הראשונה וצילום הרכב) מועברים לסגן מנהל אגף הפיקוח לתפעול. החליט סגן מנהל האגף שיש לפנות את הרכב, הוא מעביר הוראה לאגף התברואה לגרירה והשמדה של הרכב.

21. הוראת אגף הפיקוח להשמדת רכב, נרשמת בכרססת ממוחשבת באגף התברואה, ומועברת ליחידה למבצעים וציוד מכני שבאגף. היחידה שולחת טרקטור ומשאית לכתובת הרכב. הטרקטור מועך את הרכב ומעמיס על המשאית. נהג המשאית יוצא באותו יום למגרש הגרוטאות של חברה למיחזור מתכת איתה התקשרה העירייה, שם נשקל המטען. בהמשך, מוגש לחברה חשבון. נמסר לביקורת כי בעבר כלי הרכב המעוכים היו מובלים למגרש עירוני עד לפינויים, אך עקב תופעה של פירוק חלקים מהרכב, החליט מנהל האגף דאז להעביר את הגרוטאות ישירות למגרש הגרוטאות.

טיפול בכלי רכב בעל ערך עם לוחית רישוי

22. פקח המקבל דיווח על כלי רכב נטוש ובעל ערך, מדביק לחלון הרכב "הודעה על השארת רכב ברשות הרבים". בהודעה נאמר כי "לפי סעיף 8א' לחוק שמירת הנקיון רכב שהושאר ברשות הרבים במקום אחד במשך תקופה העולה על 60 יום, רשאית העירייה להורות על גרירתו מהמקום". העתק הטופס מועבר למרחב, ונרשם בספרי המעקב הידניים.

23. לאחר כ- 50 יום נשלח שוב הפקח לבדוק מצב הרכב. אם הרכב עדיין במקומו מנסים לאתר את בעל הרכב לפי הנתונים הרשומים במשרד הרישוי או בדרך אחרת, למשל מערכת תווי חנייה. העירייה מחוייבת בגין כל שאילתה על פרטי הנהג. חלק מהמרחבים יכולים לבצע את שאילתא ישירות ממשרדי המרחב, וחלק מבקשים איתור הפרטים ממטה האגף. עלות שאילתא למשרד הרישוי (באמצעות החברה לאוטומציה) היא 8.44 ש"ח.

24. עם איתור פרטי בעל הרכב, שולח המרחב לבעל הרכב, בדואר רשום, "דרישה לפינוי רכב שהושאר ברשות הרבים" בתוך 15 יום. האזרח מוזהר שאם לא יפנה את הרכב, בכוונת העירייה לגרור את הרכב לחניון, שכתובתו מצויינת במכתב. בנוסף, מוזהר האזרח כי אם לאחר חודשיים לא יבוא לקבלו, "תהיה העירייה רשאית למכור את כלי הרכב והתמורה תעמוד לרשות בעליו...בניכוי הוצאות העירייה בגין גרירת הרכב ואחזקתו...". בהודעה לא נאמר כי הרכב ימכר לאחר שיהרס ויהפוך לגרוטה.

בתגובה לטיטת הממצאים מסר מנהל אגף הפיקוח, בתאריך 12/11/08, כי: "השמדת רכב לאחר 60 יום בחניון הגרירות נובעת ממדיניות עירונית מאחר ולא צלחו הנסיונות לפעול בנושא מול משרד הרישוי במטרה להעביר את הרכב לבעלות עת"א-יפו - הנושא יעודכן במסגרת כתיבת הנוהל החדש".

25. לאחר 15 יום יוצא שוב פקח לשטח, מצלם את כלי הרכב מכמה זוויות, וכל החומר הנוגע לרכב נשלח לסגן מנהל אגף הפיקוח לתפעול. כאן מסתיים טיפול המרחב בנושא, לאחר שהטיפול של כל שלב נרשם בספרי העזר הידניים. במקרה שהרכב לא נמצא, נעשה, בנוסף, דיווח למערכת מוקד.

26. סגן מנהל האגף בוחן את החומר. במקרה שדואר חוזר, מנסים לאתר את בעל הרכב בקובץ מרשם התושבים ונשלחת דרישה נוספת, בדואר רשום, לפנות את הרכב תוך 15 יום. בכל מקרה, לפני שסגן מנהל האגף ממליץ על גרירת הרכב, נשלח פקח ממטה האגף לבדוק שוב את מצב הרכב, ולצלמו פעם נוספת. בקשה לגרירת הרכב נשלחת לאגף התברואה שמעביר את הבקשה, לאחר רישום באגף, ליחידת הרכב. יחידת הרכב אחראית לביצוע הגרירה לחניון של חברת הגרירות, עפ"י הסכם שיש לעירייה עם חברת הגרירות. בכל שלב נעשה דיווח לאחור: יחידת הרכב מדווחת על ביצוע לאגף התברואה, שמדווח לאגף הפיקוח.

27. אם בעל הרכב מבקש לשחרר את רכבו, הוא מופנה לחניון חברת הגרירות, שם עליו לשלם עבור הגרירה סכום העובר לזכות העירייה, ועבור אחסנת הרכב בחניון - סכום המשולם למפעיל החניון. מפעיל החניון מחזיק בשוברי תשלום של העירייה. הוא ממלא את הסכום לתשלום, (במועד הביקורת, אוגוסט - ספטמבר 2008, 180 ש"ח), ושולח את האזרח לשלם בדואר. לאחר שהסכום שולם, שולח בעל החניון, בפקס או דוא"ל, צילום של השובר ליחידת הרכב, וזו מאשרת שיחרור הרכב.

28. נמצא הרכב בחניון למעלה מ-60 יום, נשלח פקח לחניון לבצע בדיקה נוספת של הרכב, לצלמו פעם נוספת, ולכתוב המלצתו להשמדת הרכב. החליט סגן מנהל אגף הפיקוח לתפעול כי יש להשמיד את הרכב, מפנה את המלצתו, בצירוף כל החומר, לעיונו והחלטתו הסופית של הסמנכ"ל לתפעול. אם הסמנכ"ל מאשר השמדת הרכב, מעביר אגף הפיקוח הוראה לאגף התברואה, המורה לרכז מבצעים וציוד מכני להשמיד את הרכב ולפנותו למגרש הגרוטאות של החברה למיחזור מתכת. נזכיר כי אף שהחוק מאפשר לעירייה למכור את הרכב כפי שהוא, היא מעדיפה להשמידו ולמכרו כגרוטה. נמסר לביקורת כי הסיבה היא אי הבהירות בנוגע לבעלות/העברת בעלות על הרכב.

בתגובה לטיוטת המימצאים מסר מנהל יחידת הרכב העירונית, בתאריך 12/11/08, כי: "העירייה בחרה לפעול לגרימת הרכב הנטוש ולא לבצע מכירת הרכב וזאת מהסיבות הבאות:

מכירת הרכב יש בה פתח למחזור הרכב ולעלותו על הכביש.

מכירת הרכב כרוכה בטיפול בהעברת בעלות של מוכר וקונה.

מכירת הרכב דורשת מעורבות שמאי בקביעת ערך הרכב.

מכל הסיבות הנ"ל מועדף הטיפול בגרימתו ומכירתו כגרם ברזל."

29. לאחר קבלת ההוראה להשמדת הרכב, מורה רכז המבצעים וציוד מכני לטרקטור ומשאית לצאת לחניון הגרירות. הטרקטור מועך את כלי הרכב, ומעמיס על המשאית. בד"כ מדובר בכמה כלי רכב המועמסים על המשאית.

30. המשאית, הנהוגה בידי נהג עירוני, מוסעת למגרש הגרוטאות, נשקלת, כשהיא טעונה, בכניסה למגרש וביציאה ממנו. ההפרש בין המשקלים הוא משקל המתכת בגינה מחוייבת החברה למיחזור מתכת, בתשלום. הנהג מקבל תעודת שקילה ממוחשבת שבה רשומים המשקל בכניסה וביציאה, ומשקל הגרוטאות נטו. הנהג מוסר את תעודת השקילה לרכז מבצעים וציוד מכני, וזה מעבירה למטה אגף התברואה שם צוברים את התעודות, ואחת לתקופה עורכים חשבון לחיוב החברה. החברה משלמת בשיק עבור המשקל ומעבירה, באמצעות רכז מבצעים וציוד מכני, את השיק לעירייה.

טיפול בכלי רכב בעל ערך ללא לוחית רישוי

31. גם במקרה זה מוצמדת לרכב הודעה כי על בעליו לפנותו תוך 60 יום. אלא שלאחר 60 יום, ומכיוון שלא ניתן לאתר את הבעלים, יוצא פקח לשטח לבדוק את סטוס הרכב, ובהתאם ממליץ על גרירתו לחניון הגרירות או להשמידו. ההמלצה נבחנת ע"י סגן מנהל אגף הפיקוח לתפעול. החליט להשמידו והתקבל אישור סמנכ"ל העירייה לתפעול – יוצאת בקשה לאגף התברואה, ואז ההתייחסות לרכב היא כמו אל גרוטה חסרת ערך. החליט לא להשמיד את הרכב, יוצאת דרישה לאגף התברואה לגרור הרכב לחניון הגרירות, ולאחר 60 יום, אם לא היה לרכב דורש, הוא מושמד ונמכר כגרוטה.

32. במרחב מרכז נמסר לביקורת כי הם מתייחסים, מלכתחילה, לרכב בעל ערך ללא מספר זיהוי, כאל גרוטה חסרת ערך, דהיינו, מצמידים לרכב הודעה כי על בעליו לפנותו תוך 3 ימים. אבל, בכל מקרה, ההחלטה מה לעשות עם הרכב היא של מנהל אגף הפיקוח לתפעול, ומתבססת על המסמכים שהוגשו לו, כולל צילום הרכב.

- בתגובה לטיטת הממצאים מסר מנהל אגף הפיקוח, בתאריך 12/11/08, כי: "התייחסות נציג מרחב מרכז נובעת מאי הבנה. כל מרחבי האגף פועלים ברכב בעל ערך ללא לוחיות במתכונת זהה של מתן דרישה ל-60 יום – הנושא ימופל במסגרת כתיבת הנוהל החדש."
33. נציין כי נסיונות לאתר את בעל הרכב נעשים ממאגרי מידע שונים, על בסיס מספר לוחית הרישוי של הרכב. במקרים שאין לרכב לוחית רישוי, לא נעשה נסיון לאתר את בעל הרכב לפי מספר השלדה שלו.
- בתגובה לטיטת הממצאים מסר מנהל יחידת הרכב העירונית, בתאריך 12/11/08, כי: "נסיונות לאיתור הרכב יכולים להעשות רק על סמך תוית לוח הרישוי של הרכב. אין אפשרות לאתר בעל הרכב על סמך מס' שילדה או מס' מנוע וכו' וזאת עקב אי המצאות מעקב ממוכן לרישומים אלה."
34. לא נעשה דיווח למשרד הרישוי על השמדת כלי הרכב, ואין הליך של רישום הרכב ע"ש העירייה לפני השמדתו. כמו כן אין דיווח למשטרת ישראל על פינוי הרכב (למקרה שבעל הרכב לא ימצא את רכבו במקום ויתלונן במשטרה על גנבה). בתאריך 5/8/08 הטיל הסמנכ"ל לתפעול על מנהל יחידת הרכב לפנות למשרד התחבורה על מנת להסדיר את הגדרת הבעלויות על כלי הרכב.
- בתגובה לטיטת הממצאים מסר מנהל יחידת הרכב העירונית כי: "בנוהל החדש הוכנסה חובת הדיווח למשרד התחבורה על ביצוע גרימת רכב נמוש."

ניהול ובקרה של תהליך העבודה

35. כפי שהוזכר בפרק הקודם, הרישום והבקרה נעשים במרחבים של אגף הפיקוח ובמטה האגף, באופן ידני.
36. אגף התברואה מנהל כרטסת ממוחשבת, "פינוי גרוטאות", שבה נרשמות הבקשות של אגף הפיקוח לגרירה או להשמדה של כלי רכב, ותוצאות הטיפול בבקשה. לבקשת הביקורת הופק, בתאריך 7/8/08, דו"ח על כלי רכב שטרם סולקו או הושמדו. בדוח הופיעו 16 כל רכב שלא סולקו מהרחוב למעלה מארבעה חודשים מאז ניתנה הוראה לסלקם. נמסר לביקורת כי מדובר בכלי רכב באזורים "עבריינים" שתושבי המקום אינם מאפשרים סילוקם, אף שאינם שייכים להם.
- בתגובה לטיטת הממצאים מסר מנהל יחידת הרכב העירונית כי: "אי פינוי רכב נמוש בסביבה עבריינית" נעשה בתדירות נמוכה וזאת עקב הצורך בריכוז אמצעים מיוחדים הן לגרירה והן לאכיפה על מנת לאפשר פעילות פינוי קלה."
37. ביחידת הרכב עיקר העבודה היא ידנית. יחד עם זאת נרשמים, בגליון אלקטרוני, כלי רכב בעלי ערך שבגינם התקבלה הוראת גרירה מאגף התברואה. הרישום הוא במתכונת "יומן פעילות", ללא אפשרות לגזור נתונים סטטיסטיים.

38. ביחידה למבצעים וציוד מכני, הגורטת ומפנה את כלי הרכב למגרש הגרוטאות, אין רישום של כלי הרכב שפוגו על ידה.

39. אין במערכת 'כרטיס רכב' המזהה את כלי הרכב, זיהוי חד ערכי, וכולל את ה'היסטוריה'/שלבי הטיפול בכלי הרכב. דבר זה מקשה על קבלת נתונים מדוייקים והבקרה על הטיפול בנושא כלי הרכב הנטושים. כך למשל, הצגת הנתונים הסטטיסטיים של המוקד העירוני ושל אגף הפיקוח, כפי שהוצגו בטבלאות שבסעיפים 15 ו-16, נעשות על סמך תאריך קבלת הקריאה. לעומת זאת, התאריך המוקדם ביותר המצויין בכרטסת הממוחשבת של אגף התברואה וברישומים של יחידת הרכב, הוא "תאריך קליטת ההודעה" באותן יחידות. תאריך זה, במקרים שמדובר בכלי רכב בעל ערך, גדול בלמעלה מ-60 יום מתאריך קבלת הקריאה כפי שמופיע במוקד העירוני ובאגף הפיקוח.

40. התוצאה היא שאין תאימות בין המספרים שמציגה כל יחידה. לדוגמא:
להלן נתונים על גרירה/השמדה של גרוטאות רכב כפי שהציגו אגף התברואה ויחידת הרכב:

יחידת הרכב	אגף התברואה		
	השמדה	גרירה	שנה
קריאות לגרירה			
293	508	110	2006
260	221	261	2007
116 (מחצית I)	128	136	2008 (עד 4/08)

לא ניתן לגזור נתונים כמו כמה כלי רכב נגררו בפועל, כמה כלי רכב לא נמצאו בשטח, כמה כלי רכב נמצאים בחניון הגרירות, כמה אזרחים שחררו את רכבם מהחניון.

בתגובה לטיטת הממצאים מסר מנהל אגף התברואה, בתאריך 09/11/08, כי: "נחוני אגף התברואה שצויינו בדוח אינם מדוייקים. להלן הנתונים העדכניים:

בשנת 2006 הושמדו כ- 319 רכבים

בשנת 2007 הושמדו כ- 221 רכבים

בשנת 2008 (ינואר-יוני) הושמדו כ- 122 רכבים."

מכירת גרוטאות הרכב

41. בסוף שנת 2005 התקשרה העירייה עם שתי חברות להם ימכרו גרוטאות הרכב. עם חברה אחת עבדה העירייה כשנה, ועם השנייה עובדת העירייה משנת 2006 ועד מועד עריכת הביקורת, ספטמבר 2008.

42. בהסכם ההתקשרות נקבע, בין השאר, כי המחיר לטון יהיה 313 ₪, ומועד התשלום יהיה עד חודש מקבלת אישורי המשקל. בחודש פברואר 2008, לאור העליה במחירי המתכת, הגיע סגן מנהל האגף לתברואה להסכם על העלאת המחיר ל- 626 ₪ לטון.

43. כאמור, נהג המשאית, המוביל את גרוטות הרכב למגרש הגרוטות, מקבל תעודת שקילה אותה הוא מעביר לרכו מבצעים וציוד מכני, וזה מעבירה בדואר הפנימי להנח"ש של אגף התברואה. כאן נרשמת כל תעודת שקילה בגליון אלקטרוני, ובתחילת כל חודש נשלח חשבון לחברה הרוכשת את הגרוטאות בגין החודש או החודשיים הקודמים.

44. בתעודת השקילה לא מצויין אלו כלי רכב ו/או כמה כלי רכב נשקלו. בנוסף, אם תאבד תעודת שקילה בדרך ממגרש הגרוטות למטה אגף התברואה – לא תהיה לכך אינדיקציה, ולא יידרש תשלום.

45. להלן ריכוז משקלי הגרוטאות ושווים, כפי שנרשמו באגף התברואה:

שנה	משקל בק"ג	שווי בשקלים
2006	174,580	54,644
2007	88,450	27,685
2008 (עד 8/08)	70,980	16,279
סה"כ	334,010	98,608

46. בבדיקתנו נמצא כי תמורת הגרוטאות התקבלה מהחברות באיחור רב, וגם זה לאחר ביצוע התאמות בסוף השנה ומשלוח תזכורת לחברות. להלן דוגמאות: חשבונות החברה ד.ה. מהחודשים מרץ, אוקטובר ונובמבר 2006, שולמו בתאריך 27/02/07; חשבונות החברה ש.מ. מחודשים ינואר עד אפריל 2006, שולמו בתאריך 30/04/07.

בתגובה לטיוטת הממצאים מסר מנהל אגף התברואה כי: "החל משנת 2008 אנו מבצעים מעקב ומוודאים כי החברה מעבירה לרשותנו את הסכום הנדרש, במועד שנקבע (עד חודש ימים מיום קבלת המכתב)".

גרירת כלי רכב בעל ערך לחניון הגרירות

47. כאמור, גרירת כלי רכב נטוש לחניון הגרירות נעשית עפ"י הסכם ובאחריות מנהל יחידת הרכב, המקבל הוראה לגרירת רכב נטוש מאגף התברואה.

48. חוק שמירת הנקיון מאפשר לעירייה לדרוש החזר הוצאותיה בגין גרירת הרכב ואחזקתו.

49. בפרוטוקול ועדת התעריפים מס' 2/007 נרשם כי עלות פינוי וגרירת רכבים נטושים לעירייה היא 135 ש"ח + מע"מ, והוחלט לגבות מהאזרח שרכבו נגרר 180 ש"ח, כשהמחיר כולל את המחיר לספק + תקורה עירונית של 15%.

50. בבדיקתנו נמצא כי במערך הלוגיסטי נרשמו שני הסכמי מסגרת עם חברת הגרירות:

א. מתאריך 11/7/07 עד לתאריך 11/6/08, עלות הגרירה שנקבעה 145.5 ש"ח + מע"מ, דהיינו 168 ש"ח לגרירה.

ב. מתאריך 26/5/08 עד לתאריך 26/5/09, עלות הגרירה, 150 ש"ח + מע"מ, דהיינו 173 ש"ח לגרירה.

יוצא, איפה, שהתקורה בסך 15% שנקבעה ע"י ועדת התעריפים – צומצמה.

בתגובה לטיוטת הממצאים מסרה סגן הגזבר ומנהלת אגף התקציבים, בתאריך 5/11/08, כי: **"בעקבות עדכון התעריפים – תשקל האפשרות לשנות את אופן קביעת התעריף, שיוגדר כמחיר עלות גרירה בתוספת מע"מ ותקורה בתאום עם מנהל היחידה. הנושא יועלה בוועדת התעריפים הקרובה."**

51. העלות לעירייה של גרירת רכב נטוש, בשנת 2007, הסתכמה לסך של כ- 18,800 ש"ח, ובשנת 2008 (עד חודש יולי) לסך של כ- 10,200 ש"ח. עלות הגרירה נרשמת בסעיף תקציב ייעודי. לעומת זאת, ההכנסות/החזר ההוצאות בגין שיחרור רכב נטוש, שנגרר לחניון, ע"י בעליו נרשמים בסעיף "הכנסות שונות", סעיף הכנסות כללי, שקשה לאתר מתוכו את התנועות בגין החזר הוצאות גרירה, ובגין כמה ואילו כלי רכב מדובר.

בתגובה לטיוטת הממצאים מסרה סגן הגזבר ומנהלת אגף התקציבים כי: **"ההכנסות בגין שחרור רכב נטוש מחניונים ע"י בעליו, נמוכות ואינן מצדיקות פתיחת סעיף יעודי לנושא זה."**

יחידת הרכב

52. יחידת הרכב מקבלת בקשות לגרירת רכב נטוש מאגף התברואה. עם קבלת הבקשה, יוצא סייר מטעם יחידת הרכב לזהות את הרכב ולאמת את הכתובת המדוייקת, טרם הזמנת הגורר.

53. אם הרכב לא נמצא במקום, נעשה דיווח מתאים לאגף התברואה ולאגף הפיקוח. אם הרכב נמצא, מזמין הסייר את הגורר, ומתלווה אליו בעת ביצוע הגרירה. מנהל יחידת הרכב העירונית מסר לביקורת כי **"השאיפה היא כי ביום יגררו 3 - 4 כלי רכב."**

54. מנהל יחידת הרכב העירונית מסר לביקורת כי הסייר אינו לובש מדים המזהים אותו כעובד עירייה, ועקב כך הוא נקלע, לעתים, לעימות עם אזרחים התוהים באיזו סמכות נגרר הרכב.

בתגובה לטיוטת הממצאים מסר מנהל יחידת הרכב העירונית, בתאריך 12/11/08, כי תינתן לסייר **"תעודה המסמיכה אותו לבצע גרירת רכב נטוש מהרחוב..."**

טיוטת הנהל

55. כאמור, במועד הביקורת הוכנה טיוטת נוהל "טיפול ברכב נטוש שהושאר ברשות הרבים", שנעשתה לבקשת הסמנכ"ל לתפעול. בטיטה מוגדרים תהליכים המתחייבים עפ"י החוק. הטיטה לא כללה פירוט הבקרות בתהליך ופירוט שלב מכירת הגרוטה וקבלת הכספים. מכיוון שהתהליכים מנוהלים ברובם באופן ידני, לפירוט הבקרות חשיבות מיוחדת. בתגובה לטיטת הממצאים הודיע סמנכ"ל העירייה לתפעול, בתאריך 6/11/08, כי: "בהמשך להערה נבדוק כיצד לשלב את הבקרה הנדרשת בתהליך במיטת הנהל החדש – טיפול ברכב נטוש שהושאר ברשות הרבים."

בחינת אפשרות להפרטת תהליך הטיפול בכלי רכב נטושים

56. הסמנכ"ל לתפעול מסר לביקורת כי נראה לו שתהליך הטיפול מורכב מדי, והוא ביקש לבדוק אם ניתן להפריטו. לדבריו, נמסר לו מהשירות המשפטי כי ישנם קשיים בהפרטת הנושא.

57. בשיחה שקיימה הביקורת עם סגן בכיר ליועמ"ש נמסר כי הבעייה העיקרית היא כיצד לוודא שהקבלן, שירכוש את הרכב הנטוש, יבצע פעולות חוקיות ברכב, למשל: כיצד לוודא שרכב שאינו כשיר לא יוחזר לכביש, או כיצד לוודא שזוהותו של הרכב לא "תגנב" ותוצמד לכלי רכב אחר. בתגובה לטיטת הממצאים מסר סמנכ"ל העירייה לתפעול, בתאריך 6/11/08, כי: "בתאריך 5/11/08 התקיים דיון בהשתתפות היועץ המשפטי לעירייה... לבדיקת התכנות הפרטת הנושא והעסקת קבלן לסילוק רכב נטוש. היועץ המשפטי סבור כי ניתן לפרסם מכרז להעסקת קבלן לסילוק רכב נטוש ואישר עקרונית את הרעיון. מנהל יחידת הרכב בשיחוף עם השירות המשפטי (וגורמי עירייה רלוונטים) הונחה להכין מיטת מכרז עם הסייגים והבקרה הנדרשים."

לתשומת לב:

התייחסויות המבוקרים ואחרים לטיטת ממצאי הביקורת בשלב אימות הממצאים, מצורפות לדוח בפרק הנספחים, ומהוות חלק בלתי נפרד מדוח הביקורת. הנספחים להתייחסויות (אם צורפו) שמורים במשרד מבקר העירייה.

נספח א – התייחסות סמנכ"ל לתפעול מתאריך 6.11.08

נספח ב – התייחסות אגף התברואה מתאריך 9.11.08

נספח ג – התייחסות מינהל הכספים – אגף תקציבים וכלכלה 5.11.08

מסקנות

58. תהליך הטיפול בכלי רכב נטושים הוא מסורבל, כולל תחנות עבודה מיותרות, ולוקה בחוסר בבקרה.
59. הרישום והניהול הידניים המתבצעים בכל יחידה, ללא בסיס נתונים משותף לכל היחידות הלוקחות חלק בתהליך, מהווים מקור לאי דיוקים בהצגת הנתונים ע"י כל אחת מהיחידות.
60. הקושי בגזירת נתונים מדוייקים, למשל: מספר כלי הרכב שנגררו בפועל, מספר כלי רכב שדווחו כנטושים ולא נמצאו בשטח, מספר כלי הרכב שנמצאים בכל רגע נתון במגרש הגרירות, מספר האזרחים ששחררו את רכבם מחניון הגרירות, מספר כלי הרכב שהובאו למגרש הגרוטאות של החברה לאיחזור מתכת, ואי שיוך תעודת שקילה לכלי רכב – פוגע בבקרה.
61. העדר נוהל המפרט את אופן העבודה בכל יחידה, כולל את שלב מכירת הגרוטה וקבלת התשלום, והמפרט את הבקרות בתהליך – הביא בסופו של דבר לקיום תהליך לא מבוקר.
62. לדעת הביקורת, מעורבות יחידת הרכב העירונית בתהליך, מיותרת. אין במעורבות היחידה בפינוי כלי הרכב הנטושים משום תוספת לבקרה או קיצור הליך. להיפך, לעתים מעורבות הסייר מטעמה בביצוע הגרירות, ללא מדי ייצוג, גורמת לחיכוכים עם התושבים.
63. הביקורת סבורה כי גם מעורבות מטה אגף התברואה בתהליך – מיותרת. במצב הקיים, פעילותו של האגף בתהליך היא לנווט את הבקשות לגרירה או לגריסת רכב אל יחידת הרכב העירוני או אל היחידה למבצעים וציוד מכני, לרשום את הפעילות ולטפל בגביית התשלום בגין מכירת הגרוטאות.
64. היבטים חוקיים:
- א. החלטת העירייה על גרירת רכב נטוש וגריסתו מבלי לתבוע את כל הוצאותיה, נראית סבירה לאור הוראות חוק שמירת הנקיון שמצד אחד מאפשר לעירייה לדרוש החזר הוצאותיה בגין גרירת רכב ואחזקתו, ומצד שני מאפשר לעירייה לשלם לבעל רכב אשר יביא את רכבו לאתר סילוק.
- ב. קיימת אי בהירות בנוגע לבעלות החוקית על רכב נטוש שמוצו נגדו כל ההליכים הנדרשים בחוק. אי בהירות זו היא אחת הסיבות בגינה כלי רכב נגרטים ולא נמכרים, כפי שמאפשר החוק.
- ג. אי בהירות חוקית נוספת קיימת בנוגע לחובת הדיווח למשרד התחבורה על "ביטול קיום רכב" שהושמד ונמכר כגרוטה. כתוצאה מכך, לא נעשה דיווח מתאים למשרד התחבורה.
- ד. אי פרסום הודעה על מקומם של אתרים לפינוי גרוטאות רכב, הינה בניגוד להוראות החוק.

ה. אגף הפיקוח דורש מבעל גרוטת רכב (רכב חסר ערך) לפנותו תוך שלושה ימים, בניגוד להוראת החוק הקובעת כי העירייה רשאית לסלקה "אם היא נמצאת באותו מקום לפחות חודש ימים".

65. היבטים כספיים:

- א. העדר בקרה שוטפת על קבלת תמורת הגרוטאות מהחברה לאחזור מתכת, גרם לעיכוב בקבלת התשלומים מהחברה.
- ב. העדר בקרה על תעודות השקילה בדרך שבין החברה למחזור מתכת, להנהח"ש של אגף התברואה, עלול לגרום לאי דרישת תשלום מהחברה.
- ג. אי עדכון תעריף הגרירה שנקבע בועדת המכרזים, בעקבות הגדלת תשלום העירייה לחברת הגרירה, גרם לאי שמירת מרווח התקורה בשיעור 15% שנקבע בין המחיר שמשלמת העירייה לחברת הגרירה לבין הסכום שנגבה מהאזרח.

המלצות

66. על מנת לפשט את תהליך הטיפול בכלי רכב נטושים, ממליצה הביקורת לרכז את כל הטיפול בנושא אצל אגף הפיקוח:

- א. אגף הפיקוח, המפעיל קבלן לביצוע גרירות של כלי רכב החונים בניגוד לחוק, יכול לבצע גם גרירות של כלי רכב נטושים (מה עוד שבמועד הביקורת היה מדובר באותו קבלן). כך אפשר יהיה לשחרר את יחידת הרכב העירונית ממעורבותה בתהליך.
- ב. אגף הפיקוח יוכל, במידת הצורך, להסתייע ביחידה למבצעים וציוד מכני. כך יצטמצם חלקו של מטה אגף התברואה לבקרה מרחוק על פעילות היחידה שבתחום אחריותו.
- ג. הניהול הכספי, דהיינו, התשלום לחברת הגרירות וקבלת תמורת הרכב/הגרוטה יכול להיעשות ע"י הנהח"ש אגף הפיקוח, המטפלת ממילא בהנהח"ח הכרוכה בגרירת כלי רכב החונים שלא כחוק.

כך, כל התהליך יפתח ויסגר באגף הפיקוח.

67. כפי שצויין, משחלפו 60 הימים ממועד גרירת הרכב לחניון הגרירות והרכב לא נדרש ע"י בעליו, הבעלות על הרכב עוברת למעשה לעירייה, והיא יכולה למכרו לנסיעה, כרכב לפירוק, או כגרוטה.

לאור זאת, ממליצה הביקורת לבדוק אפשרות להתקשר עם גורם חיצוני שיסכים לקנות את הרכב על מגרש הגרירות (למשל במחיר קבוע, ללא קשר לשווי השוק של הרכב).

- כך ניתן יהיה לחסוך בהוצאות הכרוכות בגריסת הרכב, הובלת הגרוטה למגרש של החברה למיחזור מתכת, ולחסוך את התהליך הביורוקרטי הנוגע לקטע זה של התהליך.
68. יש לבדוק עם השירות המשפטי את המשמעויות המשפטיות והביורוקרטיות הנובעות ממכירת הרכב לנסיעה, מכירתו לצורך פירוק, או כגרוטה (העברת בעלות, דיווח על ביטול קיום רכב, חוזה התקשרות המתאים לכל אחד מהמקרים הנ"ל).
69. מומלץ להקים כרטסת ממוחשבת שתכלול בסיס נתונים אחד שישרת את כל הגורמים הלוקחים חלק בתהליך התפעול השוטף, וכן גורמים המבקשים לגזור מהמערכת נתונים לצורך מידע או בקרה.
70. יש לפרסם ברבים, כפי שנדרש בחוק, אופן פינוי כלי רכב נטושים מרחובות העיר (פינוי עצמי או פינוי ע"י העירייה).
71. במקרים שלא ניתן לאתר את בעל הרכב עקב העדר לוחית רישוי ורכב גרוט, מומלץ לבדוק אפשרות לדווח למשרד הרישוי על מספר השלדה או מספר מנוע על מנת שהרכב יגרע ממצבת כלי הרכב במשרד הרישוי.
72. יש לעדכן את תעריף הגרירה.
73. אם תתקבל החלטה על המשך המדיניות הקיימת, דהיינו, גריסת כלי הרכב בכל מקרה ומכירת הגרוטה, יש להדק את הבקורות כך שבכל עת ניתן יהיה לדעת כמה כלי רכב נטושים נגררו בפועל וזהותם; מספר כלי הרכב הנמצאים בחניון הגרירות וזהותם; מספר כלי הרכב ששוחררו ע"י בעליהם, זהותם וזהות הבעלים; מספר הגרוטאות שהובאו למגרש החברה לאיחזור מתכת וזהותם ושיוך תעודת שקילה לכלי רכב.
74. כל החלטה שתתקבל, צריכה לכלול הגדרה או "שית של התהליך, והסדרה בנוהל מתאים.

לתשומת לב:

התייחסויות המבוקרים ואחרים למסקנות והמלצות הביקורת, מצורפות לדוח בפרק הנספחים ומהוות חלק בלתי נפרד מדוח הביקורת. הנספחים להתייחסויות (אם צורפו) שמורים במשרד מבקר העירייה.

נספח ד – התייחסות יחידת הרכב העירונית מתאריך 12.11.08

נספח ה – התייחסות מינהל הכספים 23.12.08

נספח ו – התייחסות השירות המשפטי 1.1.09